

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

תוכן

- א. רבותא קמ"ל שלוחו הוא דהוי רמאי ... חבירו..... 1
- ב. רבין חסידא אזיל לקדושי ליה איתתא לבריה קידשה לנפשיה ... לא יהבוה ניהליה איבעי ליה לאודועי סבר אדהכי והכי אתא איניש אחרינא מקדש לה..... 2
- ג. זבנה ניהלי להאי ארעא אזל זבנה לנפשיה ... שנהג בו מנהג רמאות באגא דאלימי ... איבעי ליה לאודועי סבר אדהכי והכי אתא איניש אחרינא זבין לה..... 2
- ד. עני מהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו ... נקרא רשע..... 4
- ה. רב גידל לא נחית לה דכתיב ושונא מתנות יחיה..... 8
- ו. לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים ... מקודשת ואף על פי שנתאכלו המעות ... חוזרת אתי דיבור ומבטל דיבור..... 8
- ז. ביטל אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה..... 9
- ח. השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל ... כל כמה דלא מטא גיטא לידה דיבור ודיבור הוא אתי דיבור ומבטל דיבור 10
- ט. כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולים מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה ... מחשבה אין מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה..... 12
- י. כי יותן דומיא דכי יתן מה יתן דניחא ליה אף יותן דניחא ליה..... 13
- יא. היא שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה היא וקדשה את עצמה אם שלח קדמו קידושיה קידושין ואם של שלוחה קדמו אין קידושיה קידושין..... 13
- יב. לא קדשה את עצמה וחזרה בה ... חוזרת..... 14
- יג. חוזר ומגרש בו ... נהי דבטליה מתורת שליח מתורת גט לא בטליה..... 14
- יד. מקודשת לשני לעולם..... 15
- טו. מעכשיו ולאחר שלשים יום וכו' ... מקודשת ואינה מקודשת לעולם..... 15
- טז. מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט..... 16

דף נט.

א. רבותא קמ"ל שלוחו הוא דהוי רמאי ... חבירו

כבר התבאר לעיל דף נח. שהשולח חבירו לקדש לו אשה וקידשה הוא לו עצמו הרי זה נהג מנהג רמאות ונקרא רשע, ומה שעשה עשוי אולם לא רק

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

כששלחו אלא גם אם אמר לחבירו שהולך הוא לקדש אשה פלונית והלך הוא וקידשה בעצמו הרי זה נהג בו מנהג רמאות.¹

י"א² שאינו נחשב מנהג רמאות אלא כשנתן לו המשלח מעות והוא קדש משלו, או שהבטיחו לעשות שליחותו, אבל אם לא נתן לו המעות, אלא שציווהו שיתן מעות שלו אין זה רמאות.

**ב. רבין חסידא אזיל לקדושי ליה איתתא לבריה קידשה
לנפשיה ... לא יהבוה ניהליה איבעי ליה לאודועי סבר
אדהכי והכי אתא איניש אחרינא מקדש לה**

העושה שליח³ לקדש לו אשה פלונית והלך השליח, אם לא רצתה האשה להתקדש למשלח, וקדשה השליח לעצמו אינו נקרא רמאות, ואין אומרים היה לו להודיע למשלח תחלה, שיכול לומר שהיה מתיירא שמא בתוך כך יבא איש אחר ויקדשה, ומכל מקום אם אפשר להודיעו תחלה⁴, יודיעו להוציא עצמו מחשד רמאות.⁵

**ג. זבנה ניהלי להאי ארעא אזל זבנה לנפשיה ... שנהג בו
מנהג רמאות באגא דאלימי ... איבעי ליה לאודועי סבר
אדהכי והכי אתא איניש אחרינא זבין לה**

¹ אבהע"ז לה בב"ש יט כ

² המקנה קונט"א שדייק מהא דגבי רב דיהיב ל' רבה בר בר חנה זוזי, וכן הוא לשון הרמב"ם ובשו"ע חו"מ סי' קפ"ג, וכן משמע בסי' רס"ט סעיף ו' גבי מציאה דלא הזכירו דהוי רמאות.

³ שו"ע ונו"כ אבהע"ז לה י

⁴ והרמב"ם לא זכר כאן הק הודעה דס"ל כיון דיש לפעמים הפסד מזה למקדש אין עליו חיוב בשום פעם להודיעו. ט"ז שם יד

⁵ ח"מ כב וב"ש כז, ועי' בהגהת יד אפרים שכ' ואם חושש דילמא אדהכי הדרה א"צ להמתין ואפילו בזיווג ראשון איכא למימר שמא יקדמונו אחר כ"כ הריטב"א. פ"ת שם יא

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

הנותן מעות⁶ לשלוחו לקנות לו קרקע או סחורה ידועה⁷, וקנאה השליח לעצמו במעותיו, מה שעשה עשוי וקנה לעצמו⁸, ומכל מקום הרי זה מעשה רמאות⁹, ו"א משום שלא מילא שליחותו¹⁰, וי"א¹¹ שהוא משום שהניח מעות המשלח וקנה ממעות עצמו עבור עצמו. אך אם לא קיבל מעות מהמשלח אינו מעשה רמאות.

ואם יודע שלא ימכרו לו לצורך המשלח, יודיע לו קודם כדי להסיר לזות שפתיים¹², אלא אם כן יודע שאם ישהה להודיע יקדמנו אחר, יכול לקנות לעצמו ויודיענו אח"כ¹³.

⁶ שו"ע ונו"כ חו"מ קפ"ג ב

⁷ כתב הט"ז דאיידי בדבר ידוע דאל"כ למה נקרא רמאי במה שקנה לעצמו, וכן משמע בטור שכתב תחלה, הנותן מעות לחבירו לקנות לו סחורה ידועה ולא לקחה וכו', והוא דין דסעיף א, וסיים, לקחה השליח לעצמו וכו', וכן משמע ברמ"א שבקרקע סתם אין זה רמאות, אבל בסמ"ע (סק"א) לכאורה משמע שאפילו אמר לו קנה לי בגד נקרא רמאי אם קנאה לעצמו

⁸ כתב בערוה"ש שבכל מקום שקנה לעצמו, אם לא ידע מהסחורה רק ע"פ המשלח, חייב לשלם לו שכר סרסרות כפי המנהג. כתב הרלב"ח (סימן ע"א) שאם נתכוין לשלוח יד במעות המשלח, הרי נעשה גולן ונעשה כאילו קנה במעות עצמו, ולכאורה גם זה צ"ע, דמ"מ כשקנה במעות אלו לצורך המשלח ה"ז כאילו החזירן לרשות בעלים. ואפשר שבוה צריך גם דעת בעלים, ולכן לא מיקרי חזרה, וצ"ע. פתחי חושן חלק ג פרק יב הערה מט

⁹ ונקרא רשע כנוצר לעיל אולם בחידושי חת"ס (לב"ב דף כא ע"ב) כתב ששליח שקנה לעצמו אינו אלא מנהג רמאות, אבל אינו נקרא רשע מדין עני המהפך בחררה, שהרי המשלח לא היפך, ותמה על הרמב"ם שכתב ששליח שקידש או קנה לעצמו נקרא רשע, עיין שם.

¹⁰ הנו"ב אבה"ע תנ"י ע"א עב שאפילו לא קנאה לעצמו, אלא במה שלא קיים שליחות המשלח נקרא רמאי ורשע, ובמה שקנה לעצמו אינו מוסיף חטא, ועפ"י העלה שם שהשולח שליח לקדש לו אשה והלך השליח וקידשה לעצמו ע"י שליח לא אמרינן דהוי כשליח לדבר עבירה והשליחות במלה, שעיקר העבירה כבר נעשית במה שאינו מקיים השליחות לקדשה למשלח ולא במה שמקדשה לעצמו, עיין שם. וכן עיין בחזו"א (ב"ק סימן כא ס"ק יא) משמע שיש רמאות, בכך שקידש לעצמו אפילו אם לא קיבל מעות מהמשלח וצ"ע.

¹¹ מדברי השו"ע נראה לדיוק דדוקא כשנתן לו המשלח מעות, והניח מעות המשלח וקנה לעצמו במעותיו יש בזה משום רמאות, אבל כשלא נתן לו מעות, אף על פי שבתחלה נתרצה השליח להלוות לו ולקנות עבורו במעותיו, אין זה רמאות, וכמ"ש בנה"מ (סק"ג) שיכול לחזור בו מלהלוות לו, וכ"כ המקנה קונט"א הנזכר גבי קידושין וה"ה הכא.

¹² בסמ"ע (סק"ג) פירש שיודע כן מיד כשאמר לו לקנות, ומ"ש ואם מפחד וכו' היינו שחושש השליח שאם יאמר לו מיד ינסה המשלח לעכבו ולהשתדל אצל המוכר, ובינתיים ימכרנו לאחר, ולכן אינו צריך להודיעו, אבל בטור משמע שלאחר שבא לקנות נודע לו שאינו רוצה למכור למשלח וחושש שאם ילך להודיעו יקדמנו אחר. וכבר כתב הסמ"ע שבשני האופנים הדין כן, ועי' ט"ז, ובכנה"ג מדייק מלשון הרמב"ם דדוקא כשכבר ידע משנעשה שליח שאין המוכר מתרצה למכור למשלח צריך להודיעו, אבל אם לא ידע רק לאחר שהלך א"צ למרוח ולחזור להודיע למשלח, אפילו אינו חושש שמא יקדמנו אחר. והכליל הכנה"ג פירוש זה במ"ש הסמ"ע שלדינא מודים זה לזה, והכנה"ג סובר שהטור חולק על הרמב"ם בזה, עיין שם. והש"ך כתב דה"ה אם יודע בעצמו שאינו ראוי למשלח מותר לו לקנות לעצמו, ועי' לעיל גבי קידושין.

¹³ ומשמע שאינו חייב לקנות למשלח או לקנות למכור למשלח, אבל בגמרא (קידושין דף נט ע"א) משמע שממדת חסידות צריך למכור למשלח, ורב גידל משום דלא מסמנא מילתא לא מכרה לו. פתחי חושן שם הערה נב

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ד. עני מהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו ... נקרא רשע

אמרו חז"ל עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה, נקרא רשע¹⁴, ונחלקו הפוסקים אם מוציאים מיד השני בדין¹⁵. ולכו"ע זהו לאחר שכבר נכנס לעסק, אבל¹⁶ כל זמן שלא נכנס, החיוב על ב"ד למחות בידו שלא יעשה מעשה רשע, ולפסוק עליו איסור בכל מה שבידם.

אם אמר הראשון¹⁷ לשני שאינו מוחה בו אם יקנה, שוב אין לו שום נדנוד תרעומת עליו, וכל שקנה השני אפילו בכסף לבד אין הראשון מעכב עליו, ואפילו גילה דעתו בעין מסירת מודעא אין לו עליו תרעומת, כיון שאמר לו בפירוש שיכול לקנות, אולם יש להסתפק אם מסר מודעא מחמת אונס הניכר.

אם השני קונה יותר מממה שהיפך הראשון אין בו דין עני המהפך, וכן בבית כשהשני רוצה לקנות כמה בתים, או מגרש יותר גדול, אין זה חררה שהפך הראשון¹⁸.

אם טוען השני שהמוכר לא רצה למכרו אלא לו, אף על פי שהמוכר עצמו מכחישו, נאמן ואינו נקרא רשע¹⁹.

¹⁴ ובש"ת חת"ס סימן עט כתב בשם מהרי"ט בקידושין דמנ"ל לחכמים לקרותו רשע ולא ככל עובר על תקנת חכמים שנקרא עברין, והעלה המהרי"ט דיליף מדאמרין בסנהדרין ואת אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאומנות חבירו, וכתוב בתריה צדקת הצדיק עליו תהי' ורשעת הרשע עליו תהי', ש"מ דרשע מיקרי.

¹⁵ בסמ"ע סימן רלז סק"א כתב שמכריזין עליו בביהכ"ס שעשה מעשה רשע כזה, וכתב במשפט שלום בשם הגהמ"י שגם נפסל לעדות ולשבועה, ומדמי ליה למגביה ידו על חבירו. ומשמע שעכ"פ אין מחייבין אותו להחזיר, וכן דעת הרש"ל בתשובה שם, ובבאה"ט הביא בשם הריטב"א שדעת הנ"י שבמקום שנקרא רשע אף מחייבין אותו להחזיר, ובשארית יוסף כתב שאם לא ידע, לכו"ע אין מחייבין אותו להחזיר, ומ"מ דעת רוב הפוסקים דלא כר"ת ואין מחייבין אותו להחזיר, ומ"מ נקרא רשע עד שיחזיר, ואף אם לא ידע, לכשנודע לו, חייב לצאת ידי שמים ולהחזיר, עי' בפת"ש ובמשפט שלום שם, ועי' שו"ת אגרות משה חו"מ סימן פ, והמאירי בקידושין כתב שמדת חסידים ות"ח שיחזיר השני לראשון. ובמנח"פ סימן רעח כתב בשם הרשד"ם שאף שאין מוציאים בדין עני המהפך בחררה, אם בא אח"כ ליד המהפך הראשון, אין ב"ד נזקקין להוציא ממנו ולסייע ידי עוברי עבירה, וכתב המנח"פ שלפ"ז ה"ה כשהחזיר בו ויש בו דין מחוסר אמנה, ומסתימת הפוסקים לא משמע כן, ואפשר דס"ל להרשד"ם דעני המהפך מיקרי רשע טפי ממחוסר אמנה, אבל אין טעם לחלק בזה, וע"כ סיים המנח"פ שדברי הרשד"ם צ"ע, עיין שם, ועי' שו"ת חק"ל חו"מ סימן קג.

¹⁶ במשפט שלום בשם שו"ת רשד"ם חו"מ סימן רנט

¹⁷ כסף הקדשים ריש סימן רלז

¹⁸ שו"ת חקרי לב חו"מ סימן קג

¹⁹ בכנה"ג בערוה"ש כתב שאם בא שלישי ונטלו מן השני, אינו נקרא רשע אפילו עשה במזיד, ועיין פתחי חושן חלק ה פרק ט הערה כט שכתב "לא מצאתי מקורו וטעמו".

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

יש אומרים²⁰ שדבר זה נאמר גם כשאחד מהפך לזכות במציאה או דבר הפקר או מתנה, ויש חולקים²¹. ויש אומרים שאם טרח הראשון במציאה והפקר לכו"ע יש דין מהפך²².

באחרונים דנו אם יש מעין דין עני המהפך לענין קדימה בקבלת חפץ או שירות במקום שיש תור²³. אבל מצד מנהג, ואפשר שגם מצד עשיית הישר והטוב יש להמנע גם מזה.

²⁰ בשו"ע סימן רלז סעיף א הביא בזה ב' דיעות, ובדיעה שניה הביא דעת רש"י שנקרא רשע. ובתו"ד עני והרא"ש הביאו וקשה לרבינו תם מהא דתנן במסכת פאה (פ"ד מ"ג) ומייתי [לה] בפרק קמא דבבא מצינא (י). גבי פאה נפל לו עליה פירש טליתו עליה מעבירין אותו ממנו משמע דאותו שנמלה לא מיקרי רשע. והר"ן (כד. ד"ה רב גידל) כתב שהרמב"ן (ב"ב נד: ד"ה נכסיו) סובר כדברי רש"י שאפילו במציאה נקרא רשע וזו ששנינו לענין פאה מעבירין אותה ממנו היינו טעמא שלא הוא בלבד מחזר אחריה שהרי כל העניים מהפכים כמותו אחר הפאות. וכתב הרמ"א (כפירוש הסמ"ע), שאפילו לדעת רש"י אינו אלא כשהראשון המהפך הוא עני, אבל בעשיר המהפך אינו נקרא רשע, וכמש"כ ב"י, והוא עפ"י דברי הרמב"ן שכתב ליישב שיטת רש"י ואף על גב דבהא דרב גידל מוכח שגם בעשיר שייך דין עני המהפך, ה"מ במקח קרקעות לפי שאין הקרקעות מצויים ליקח. ומדברי הסמ"ע משמע דדוקא במציאה והפקר יש לחלק בין עני לעשיר, אבל במקח, גם בעשיר אסור, ובמנח"פ הקשה השואל שבר"ן משמע שגם במקח יש לחלק, ותירץ שלדעת הרמב"ן והר"ן שגם בהפקר ומציאה יש דין עני המהפך, אין לחלק בין מציאה למקח, ואף במקח אין דין מהפך בעשיר, אבל לר"ת שרק במקח יש דין מהפך אין לחלק בין עני לעשיר, ובין שהרמ"א הכריע בדיעה ראשונה שהיא דעת ר"ת שוב אין לחלק בין עני לעשיר, ורק מי שרוצה להחמיר בהפקר ומציאה יש להקל בעשיר, מיהו בדבר שאינו מצוי אף בדמים, שוב אין להקל, ועיי"ש מ"ש ליישב הא דאמרינן בגמרא לשון עני המהפך, ועי' שו"ת בית אפרים הו"מ סימן כז ובנחלת צבי סימן רכו. ובשו"ת מים רבים הו"מ סימן טו כתב שגם לרש"י אפשר לחלק בין דבר המצוי לראשון במקום אחר, שאם המהפך הוא עשיר ויכול להשיג במקום אחר והשני אינו יכול למצוא, מודה רש"י וסייעתו שבהפקר ומציאה אינו רשע, ולכן אמרו עני המהפך, ודוקא בקרקע אין חילוק, כמ"ש הרמ"א וכפירוש הסמ"ע.

²¹ דיעה ראשונה בשו"ע שם שהביא דעת ר"ת שאינו נקרא רשע בנח"מ סימן קפג סק"ז כתב שאפילו שלח להגביה מציאה או לקנות סחורה בזול, והגביה או קנה לעצמו, לא מצינו שנקרא רשע. והרמ"א כתב שהעיקר בדעת ר"ת, ועי' משפט שלום שנראה שכן דעת הרבה אחרונים.

²² במשפט שלום כתב בשם שו"ת לחם רב סימן קמה שבטרח אפשר לכו"ע מיקרי רשע. ועיי"ש בקונטרס תיקון עולם אות ב

²³ בספר הזהירו בממוץ חבריכם דן בזה ובפתחי חושן שם הערה ל כתב והנלענ"ד שמהלכה זו ומדברי הפוסקים משמע דמה שיעצרך הראשון לטרוח ולבזבז זמן, אין זו סיבה שיעצרך לתת לו, ולפי"ז אין בעקיפת תור משום עני המהפך, אמנם אם ידוע שלא כל הממתינים בתור יקבלו, ה"ז בהפקר ומציאה, אלא שאפשר דכיון שעפ"י מנהג הבא ראשון זוכה לקבל ראשון, יש לעולם צד זכות לראשון בתור, אף על פי שיש די לכולם, ומ"מ אם רוצה המוכר או נותן השירות להקדים לאחד, נראה שאין הראשון יכול לעכב מצד דין עני המהפך.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

במקח וממכר²⁴ לכו"ע יש דין מהפך, ולכן המחזור אחר דבר לקנותו בין קרקע ובין מטלטלין, ובא אחר וקנאו נקרא רשע, וכן יש דין מהפך בשכירות, בין בקרקע²⁵ ובין במטלטלין, וכן בשכירות פועלים²⁶.

יש שדנו²⁷ ששייך דין מהפך גם במהפך למכור, ובא אחר והקדים למכור לקונה זה, שנקרא רשע.

אם יש ריוח למוכר למכור לאחד יותר מאשר לחבירו אין בו משום דין עני המהפך²⁸.

יש אומרים²⁹ שהמהפך לקנות קרקע על מיצר חבירו, יכול בעל המיצר להקדימו ולקנותה, ואינו נקרא רשע. וכן סחורה בזול שאינו יכול לקנות במחיר זה במקום אחר³⁰.

²⁴ שו"ע ונו"כ שם א

²⁵ כתב המבי"ט ח"א סימן קצד שלא נאמר דין מהפך אלא כשהמהפך יכול לזכות בה באופן מוחלט, אבל אם גם לאחר"כ לא יהא מוחלט בידו, לא מיקרי השני רשע, ובד"ג כלל כז סימן מז הביא בשם שו"ת משאת משה שהשיג על המבי"ט, וגם במ"ש המבי"ט שאם יש חוק המלכות שאם יבא אחד ויוסיף בדמים הרשות בידו, שאין בזה דין מהפך, חולק המשאת משה, אמנם בשם הרדב"ז כתב ג"כ שבמקום דינא דמלכותא אין דין עני המהפך אלא מכת המנהג, והמנהג עיקר גדול בדיני ממונות, עיין שם.

²⁶ שו"ע ונו"כ שם ב ועיין פתחי חושן דיני שכירות פרק ז

²⁷ בשו"ע ובפוסקים איירי כשזה מהפך לקנות ובא אחר והקדימו שנקרא רשע, אבל לכאורה יש לדייק מדברי התוס' בקידושין גבי מלמד שדנו דין מהפך הן לגבי המלמד והן לגבי בעה"ב, נראה שגם המהפך למכור ובא אחר והקדים למכור לקונה זה, נקרא רשע, וכן נראה מדברי המהרש"ל שם. פתחי חושן שם לב

²⁸ בפתחי חושן שם הערה לב כתב לא נתבאר בדברי הפוסקים אם יש על המוכר שום איסור, וכן לא מצאתי אם מוטל עליו להודיע לקונה השני שיש מי שמהפך כבר לקנות, ולכאורה מוטל גם על המוכר צד חיוב להודיעו, ואפשר גם משום מסייע ידי עובר עבירה (ובפרט לאחר פיסוק דמים אפשר שיש גם משום מחוסר אמנה), ואפשר שאם השני רוצה להוסיף על המחיר, אין על המוכר איסור. וכן משמע ברמ"א סימן קנו סעיף ז דכל שיש ריוח לצבור ליכא משום יורד לאומנות חבירו, ועי' חק"ל חו"מ סימן קנ. וכל שיש ריוח למוכר צאו המשכיר צריכים אנו לדאוג גם לו, ועי"ש משו"ת הליכות ישראל ומה שכתב מהחזו"א וכיון שהחזו"א הסכים לסברא לכאורה די לנו שלא מצינו דיעה אחרת בפוסקים, וכתב. ומ"מ נראה באופן שהשני לא נכנס מיזמתו, אלא שנודע למוכר שיש קונה אחר הנוח לו יותר מזה המהפך, אין עליו איסור לפנות אליו ויש לדון מצד מחוסר אמנה לאחר פיסוק דמים, ואפשר שכשסובל מרעש הוי כתרתי תרעי שנחלקו הפוסקים בסימן רד סעיף יא, ואפשר דעדיף מתרי תרעי, ולכו"ע אין בו משום מחוסר אמנה, וכתב שוב ראיתי בד"ג כלל קי סימן יב בשם נחלה ליהושע סימן כט שכתב שאין שום איסור על המוכר או המשכיר מדין עני המהפך, ועוד כתב שגם במשיג גבול לא הוזכר איסור פסקא לחיותיה אלא על המשיג, אבל אין איסור על הקונים, וצ"ע, וגם בשו"ת אבני נזר חו"מ סימן יז כתב שאין איסור מהפך על המוכר, שלא נאמר דין עני המהפך אלא כשהמוכר רוצה למכור לו, וכשאינו רוצה אין איסור, וא"כ כשהמוכר רוצה למכור לאחר אין עליו שום איסור, אלא משום מחוסר אמנה כתב בשד"ח כללים מערכת הע' כלל עט בשם החקרי לב שאם בא בן המוכר או המשכיר והפציר באביו שימכור לו, אינו נקרא רשע, שלא אמרו אלא בא אחר, ובנו לאו אחר הוא, עיין שם, ומשמע שגם על הבן אין איסור.

²⁹ רמ"א שם א, והוא לשיטת ר"ת שבמציאה אינו נקרא רשע, וה"נ כיון שהוא סמוך למיצר שלו ה"ז כמציאה, שנוח לו שיהיו שדותיו סמוכים זה לזה, והרמ"א איירי בלוקח מעכו"ם שאין בו משום דינא דבר מצרא, דאילו בלוקח מישראל בלא"ה יכול בן המיצר לסלקו אפילו לאחר שקנה, וכן בכל אופן שאין משום דינא דבר מצרא.

³⁰ רמ"א שם לדעת ר"ת שגם זה כמציאה. ובש"ך סק"ג כתב בשם הרמב"ן שכיון שהוא מכר אין לחלק. וכתב בערוה"ש דכן עיקר, שכן משמע בירושלמי. ובמשפט שלום בקונטרס תיקון עולם אות א כתב בשם מהרי"ק דדוקא בריוח כביר שנראה לעינים שלא יוכל למצוא כזה במקום אחר, אבל מידי דלא קץ ואינו ריוח ברור לא הוי כמציאה. ומדברי הרש"ל בתשובה הנ"ל משמע שכל שצריך למרוח ולילך למקום אחר הוי כמציאה,

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

מי שהוחרמה סחורתו מחמת העברת המכס ועומדת להמכר במכירה פומבית, ובעל הסחורה מחזר לקנותה, לכו"ע העל הסחורה קודם³¹.

לא נאמר דין מהפך שנקרא רשע, אלא כשכבר הושוו ביניהם³² בפסיקת דמים³³, ואין מחוסר אלא הקנין³⁴, אבל אם לא הושוו בפסיקת דמים מותר לאחר להקדימו. ויש אומרים שנהגו לאסור גם כשלא הושוו בפסיקת דמים³⁵, ועכ"פ לפני משורת הדין לא יקדים אפילו במקום שאין דין מהפך³⁶.

אם לא נתרצה הלוקח³⁷ למחיר שקבע המוכר, ובינתיים מצא המוכר מי שיתן לו מחיר זה, אלא שרצה להתיישב זמן מה, ושוב נתרצה הראשון למחיר זה, אין זה פיסוק דמים לא לזה ולא לזה, וימכור למי שלפי דעתו היה קרוב יותר לקנות, ואפילו השתנו בפיסוק דמים, אלא שהלוקח ביקש להמתין להתיישב בדבר, אף על פי שהמוכר הסכים להמתין, תו לא מיקרי פיסוק.

אבל מדברי השארית יוסף הנ"ל משמע שאם יכול למצוא במקום אחר, אף על פי שצריך למרוח מיקרי רשע, והמהרש"ם בקונטרס תיקון עולם שם כתב שמדברי הש"ם בשם הר"י יונה משמע כדברי מהרש"ל, עיין שם.
³¹ בשו"ת בית אפרים חו"מ סימן נח שאף לדעת הפוסקים שסחורה בזול הוי כמצאיה ואין בו דין עני המהפך, היינו בדבר שהכל מחזירים אחריה ואין לזה זכות יותר מזה, אבל בנ"ד ראוי שבעל הסחורה מחזר לקנות סחורתו, ועיי"ש שלא סמך על סברא זו בלבד.

³² וכתב הסמ"ע בשם המרדכי הטעם שהצריכו פיסוק דמים, דאל"כ יפסיד המוכר, שמיד שבא ישראל אחד לקנות יצטרך המוכר ליתן לו, דאין אחר רשאי לקנות, ואפילו במוכר עכו"ם לא חילקו, וכתב בשו"ת נחלת שבעה סימן סה שאם אין המניעה מצד המוכר העכו"ם אלא שהישראל הקונה רוצה שיוויל עוד מהמקח, גם בלא פיסוק דמים נקרא רשע, ומשמע דדוקא בעכו"ם אבל בישראל כה"ג לא מיקרי רשע. ומ"מ נראה שבדבר שמחירו ידוע, או שנתרצו שניהם לגמור המקח במחיר שישכמו ביניהם אח"כ, יש בזה משום מהפך, וכן משמע במשפט שלום, וכ"כ בד"ג כלל כז סימן ג שאם אמר לשליח שיגמור המקח כפי שירצה המוכר, מיקרי פיסוק דמים. וכתב במשפט שלום שם בשם מהרי"ט חו"מ סימן צ שאם כבר נגמר המקח ביניהם ובא אחר ואמר תן לי כו"כ ואם לאו אפסיד המקח, הוי גזל גמור, וביאר המשפט שלום דאיירי לאחר שנגמר בקנין, עיין שם.
³³ רמ"א שם א

³⁴ ואין נ"מ אם המוכר הוא עכו"ם או ישראל (עי' ערך ש"י סימן קעה סעיף נז אם חששו לתקנת מוכר עכו"ם בדין עני המהפך), ונראה לכאורה שבשכירות שבדרך כלל נהוג להתנות עוד כמה תנאים, אפשר שגם לאחר פיסוק דמים, כל שלא נשתנו בשאר התנאים, ה"ז בלא פסקו דמים, וכתב בשו"ע הרב דיני הפקר והשגת גבול סעיף יא שאם הושוו בפיסוק דמים אסור לאחר להוסיף בדמים אפילו המוכר ישראל, אא"כ הלוקח נכרי, ומשמע שבלא הוספה על דמים יש איסור מהפך גם בלוקח נכרי.

³⁵ פרישה שם, וכתב לחלק דהיינו דוקא כשעדיין עומדים ומתווכחים בדמים זה אומר כך וזה אומר כך, ולולא שבא זה היו משתוים ביניהם, אבל אם נפרדו זה מזה, אף מצד המנהג אין לאסור, ותמה בפת"ש על שלא הביא דבר זה בסמ"ע. ועי' במשפט שלום שהביא בשם שו"ת מים רבים שגם אם התחיל לקנותה והיינו ששאל על טיבה, אסור לאחר להכנס באותו מעמד, אא"כ שתקו מאותו ענין, והוא כדברי הפרישה, אבל מדברי הרמ"א לא משמע כן. וגם הפרישה לא כתב כן אלא מצד המנהג, עיין שם. ובערוה"ש כתב שמהירושלמי מבואר שכשאחד עומד על המקח לקנות אסור לאחר לעמוד על מקח זה כ"ז שהראשון עומד, אף כשלא פסק המקח, ומ"מ מחלק דהיינו דוקא בשוק שהרבה קונים והרבה מוכרים נמצאים תמיד, אבל במסחר אקראי צריך פיסוק דמים, עיין שם.

³⁶ בפתחי חושן שם טז שכן משמע בתוס' ב"ב דף כא ע"ב ד"ה מרחיקין, ועי' במאירי בקידושין ריש פרק האומר.

³⁷ שו"ת שבט הלוי ח"ד סימן ריב

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

ובמקום שאין דין מהפך ובאו שנים לקנות, ואין למוכר שום ענין להקדים זה כל זה³⁸, אם היה אחד מהם מיושבי עירו והשני מעיר אחרת, בן עירו קודם, היו שניהם מיושבי עירו ואחד מהם שכנו, שכנו קודם, ואם השני הוא חבירו הרגיל עמו ושכנו אינו רגיל עמו כלל, חבירו קודם, היה אחד מהם חבירו ואחד מהם קרובו, חבירו קודם, שנאמר (משלי כז פסוק י) טוב שכן קרוב מאח רחוק, אבל לשאר כל אדם קרובו קודם, חוץ מת"ח שקודם אפילו לשכנו וחבירו הרגיל עמו, וכל קדימות אלו הן מצות חכמים לקיים מ"ש (דברים ו פסוק יח) וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטוֹב בְּעֵינֵי ה'.

ה. רב גידל לא נחית לה דנתיב ושונא מתנות יחיה

מדת חסידות³⁹ שלא לקבל מתנה⁴⁰, אלא לבטוח בה' שיתן לו די מחסורו, שנאמר (משלי טו פסוק כז) וְשׂוֹנֵא מִתְּנַת יְחִיָּה.

ו. לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים ... מקודשת ואף על פי שנתאכלו המעות ... חוזרת אתי דיבור ומבטל דיבור

כבר התבאר במסכת נדרים דף כט: שהאומר לאשה⁴¹ הרי את מקודשת לי בפרוטה זו לאחר שלשים יום, אף על פי שנתאכלו המעות⁴² תוך השלשים יום וכשהגיעו זמן קידושין לחול אין מעות אלן בעולם אפילו הכי היא מקודשת לאחר שלשים יום⁴³.

³⁸ לשון שו"ע הרב ה' מכירה סעיף ה גבי מכירת קרקע וה"ה לכאורה גבי מטלטלין דמ"ש.

³⁹ שו"ע ונו"כ שם רמ"ה

⁴⁰ וביאר הסמ"ע שדרך בני אדם להיות להוט אחר ממון בסוברים להחיות נפשו ונפש ביתו, וקאמר דאדרבה שונא מתנות יחיה, כי הלהוט אחר מתנות צריך להחניף הבריות ואינו מוכיחם על מעשיהם הרעים, ועי' בדרישה שחילק הסבר זה לשנים, ובפרישה האריך עוד כמה שנאמר באברהם אבינו שאמר אם מהוט ועד שרוך נעל, ולא רצה ליהנות ממלך סדום, עיין שם, ועי' עוד ביו"ד סימן רמו ברמ"א סעיף כא ובנו"כ שם בענין ת"ח אם מותר לו לקבל דורונות, ועי' שו"ת שבט הלוי ח"ו סימן רכט, ובשו"ת בצל החכמה ח"ו סימן סג הביא בשם שו"ת חיים שאל במי שהוצרך למעות כדי לישא אשה, ואחד רצה לתת לו מתנה כדי שלא יצטרך למכור ס"ת, שאין בזה משום שונא מתנות יחיה, ויותר יש לו לחוש לאיסור מכירת ס"ת מאשר ענין שונא מתנות שאינו אלא זהירות, עוד הביא שם בשם כמה אחרונים שבמתנה מעכו"ם אין בה משום שונא מתנות יחיה, עיין שם.

⁴¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז מ א

⁴² עיין בתשו' רבינו עקיבא איגר ס"ס ר"ד שנסתפק דאולי דוקא באכלה או בנאבדו ממנה שלא באונס דאילו חזרה מהקידושין היתה חייבת לשלם מש"ה מקודשת אבל בנאבד באונס דפטורה מלשלם לדידן דקיי"ל כר"נ בב"מ דף מ"ג ע"א דמשום היתר שמוש אינו חייב באונסין עד שישתמש יש לומר דאינה מקודשת וסיים דצ"ע לדינא ע"ש ועיין בח"מ ס"ס קצ"א בסמ"ע ובט"ז שם ועי' בהנהות יד אפרים מ"ש בזה. פות שם א

⁴³ מאי טעמא דהך פרוטה לא דמי למלוה ולא דמי לפקדון, לא דמי למלוה דנימא המקדש במלוה אינה מקודשת, לא דמי דמלוה להוצאה נתנה, כלומר מלוה משעה ראשונה שלה היא להוציאה בכל מה שתרצה על מנת לשלם לו, וכשהוא מקדשה בה לא מידי יחיב לה ובמאי תתקדש שתקנה עצמה לו בן, אבל הכא

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

אולם אם חזר בו הוא, או היא, תוך השלשים יום אינה מקודשת, אלא שאם חזר בו הוא אינה צריכה להחזיר המעות⁴⁴, וכשתחזור בה היא צריכה להחזיר המעות, שהרי לא למתנה נתן לה אלא על מנת להתקדש לו בו.

ודוקא בקידושי כסף, אבל בקידושי שטר אם נקרע או נאבד קודם הזמן אינה מקודשת כיון שבשעה שחלו הקידושין אינו בעולם⁴⁵, אולם אם יש בנייר שזה פרוטה הרי היא מקודשת דהו"ל כמקדש בכסף⁴⁶.

ז. ביטל אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה

האומר לאחד לתרום או לעשר, והלך לתרום או לעשר, וביטל שליחותו אפי' בדיבור בעלמא שאמר אני מבטל שליחותי, ואפי' בינו לבין עצמו⁴⁷, בלי ידיעתו של השליח קודם שיתרום, י"א⁴⁸ שרק אם שינה השליח שליחותו כגון שאמר לו: תרום מן הצפון, ותרם מן הדרום, אין תרומתו תרומה. אולם

שמתחלה על דעת קידושין נתן לה, אף על גב דהשתא כי מטי זמן למיחל הקידושין ליתנהו לזווי בעולם מ"מ מעיקרא מקניא ליה נפשה בהנהו זווי דיהיב לה שלא על מנת להחזיר, ואפילו אם יחזור בו הוא אינה חייבת להחזיר כמו שיתבאר, וכי קא אכלה לקידושין דידה קאכלה, ואף על פי שאם תחזור בה היא תהא חייבת להחזיר המעות, מכל מקום הדבר ברשותה הוא ולכי מטא זימנא מקדשה בההיא הנאה, מה שאין כן במלוה דמתחלה לא הוה לה הנאה מיניה כשהוציאה דהא על דעת לשלם הוציאה, ועכשיו אין דבר בעולם להתקדש בו. ולפקדון נמי לא דמי דנימא אם נתאכל כולו ולא נשתייר בה שוה פרוטה בשעה שחלין הקידושין אינה מקודשת, דפקדון כי מתאכיל ברשותיה דמריה מתאכיל ולא דידה הוה והאי ברשותא דידה מתאכיל ודידה הוה לפיכך כשיגיע הזמן מקודשת בו. לבוש שם ומ"ז א ח"מ וב"ש א

⁴⁴ להר"ן א"צ להחזיר הקדושין. ולתשובת הרא"ש ומהרי"ט צריכה להחזיר הקדושין אפי' אם הוא חוזר ב"ש שם ב

⁴⁵ דשטר אינו אלא מילי בעלמא ועוד שבכסף הוא בעין כיון שהיא צריכה להחזיר אבל בשטר אם נאבד או נקרע לא נשאר כלום אחר ל' יום וה"ה אם השטר בעין ואינו ברשותה אם מונח בר"ה. ב"ש שם ג

⁴⁶ כי דעתו גם על הנזיר, ט"ז שם ב וב"ש ג

⁴⁷ ואפי' לפמש"כ הריטב"א בקדושין נ"ט א' דבעי שתחזור דוקא בפני ב' ה"מ בקדושין דהא הביא רא"י מביטול הגט ושם הטעם משום דאין דבר שבערוה פחות מב' כמש"כ הריטב"א עצמו בגיטין ל"ב ב' וגם לתוס' שם שהטעם משום ממזרות ל"ש זה רק בדבר שבערוה.

⁴⁸ דעת המחבר יו"ד שלא לו, כדעת הרמב"ם הלכות תרומות פרק ד הלכה ט, שפסק כר"ל והרמב"ם סמך על הירושלמי דאדא דתנן בפרק (ד') [ג'] דתרומות (מ"ד) הרשה את בן ביתו את עבדו את שפחתו לתרום ובטל אם עד שלא תרם בטל אין תרומתו תרומה ואם משתרים בטל תרומתו תרומה קאמר בירושלמי (ה"ב) ולית דא פליגא על דריש לקיש דאמר אין אדם מבטל שליחות בדברים תפתר כגון שאמר ליה לך קבע בצפון והלך וקבע בדרום. כמש"כ בב"י אולם עיין פר"ח שם שהקשה דריש לקיש אזיל למעמיה דסבירא ליה דלא אתי דיבור ומבטל דיבור, אבל אנן דקימא לן כרבי יוחנן דאתי דיבור ומבטל דיבור כדאיתא בפרק ג' דקדושין [נט, א], מתניתין אתיא כפשטא.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

אם לא שינה, תרומתו תרומה⁴⁹. ויש חולקין⁵⁰ שכל שבטל השליחות, אפי' לא שינה, אין תרומתו תרומה, וכן דעת האחרונים⁵¹.

י"א⁵² שאם הודיעו אפי' לא שינה השליח, לכו"ע אין תרומתו תרומה וי"א⁵³ שגם אם הודיעם נחלקו.

אחר שתדעו אין יכול לבטל שליחותו, אפי' שינה השליח ותרם מצד אחר, שאין זה כ"כ שינוי שמקפידין עליו בני אדם וסתמא אינו מקפיד⁵⁴, אא"כ גילה דעתו לפני התרומה. ויש ראשונים דס"ל שזה שינוי גמור ואפי' לא ביטל אין תרומתו תרומה

ח. השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח

ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל ... כל כמה

דלא מטא גיטא לידה דיבור ודיבור הוא אתי דיבור

ומבטל דיבור

כבר התבאר במסכת גיטין דף לב. שבין⁵⁵ שהשולח גט לאשתו אינו גט עד שיגיע הגט לידה, אם בטל הבעל הגט קודם שיגיע לידה או ששלח שליח להודיע לשליחו שהגט בטל⁵⁶, הוי ביטול, אבל לאחר שהגיע לידה אינו יכול לבטלו אפילו תוך כדי דיבור⁵⁷, משבא הגט לידה, שכבר היא מגורשת מיד שבא לידה⁵⁸ או ליד שליח קבלה.

⁴⁹ אע"פ שביטל שליחותו שאין יכול לבטל בדיבור בעלמא את השליחות שכבר מינהו ע"י דיבור, אא"כ עשה מעשה כגון שקדם ותרם את כריו ואפי' אם במחשבה בעלמא תרם מקרי מעשה ובטל השליחות. כמבואר בתוס' בקדושין שם ורשב"א ותוס' מוך ותוס' הר"ש

⁵⁰ דעת הרמ"א שם כדעת השגות הראב"ד שם והמור שם

⁵¹ הרמ"א יו"ד סי' של"א סל"ו הביא דעת המור וכו"פ הגר"א שם ובשנו"א וכו"פ הרש"ס

⁵² תוס' ורא"ש בקדושין נ"ט ב' וכן מוכח בירו' וכו"נ בש"ך יו"ד סי' של"א סקס"ו

⁵³ רש"י והר"ן שם וכו"מ בתוס' הרא"ש ותוס' מוך ותוס' הר"ש שם ולפ"ז להמ"פ דרבנו פסק כר"ל בתרומה א"כ אפי' הודיעם

⁵⁴ כסף משנה וש"מ ואם מכר בעה"ב פירותיו לאחר הו"ל כביטל שליחותו במעשה.

⁵⁵ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמא נט

⁵⁶ עיין בתשו' ברית אברהם סימן י"ג אות י' מ"ש שם ליישב מה שתמ' בספר פ"י על הטור והש"ע דהשמיטו בבא דשלח אחריו שליח ד"ל דלפי דקיי"ל כרבי אין זה רבותא כו' וכתב עוד דלפ"ז י"ל דשליח הביטול מצי לעשות שליח שני דהשליחות הלזה הוי גמר מעשה ולא מיחשב מילי ע"ש. פ"ת שם נה

⁵⁷ אף על גב דבעלמא חזרת תוך כדי דיבור הוי חזרה, היינו כשחוזר תוך כדי דיבור מאיזה דיבור בדבר שתלוי בדיבור הויא חזרה מדיבורו, אבל הכא הא מעשה דנתינה אתעביד ונתקיים והיאך יחזור בו.

⁵⁸ דונתן בידה בעינן והא נתינה הוה,

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

גם אם השליח עצמו ביטל שליחות ואמר שהוא מבטל השליחות בטל⁵⁹.

הבעל שרוצה⁶⁰ לבטל את שליחות הגט ששלח, לכתחלה לא יבטלנו אלא בפני שליח עצמו או בפניה⁶¹, כדי שלא תצא חורבה מכך, שמא לא תדע הביטול והשליח יתן לה הגט ותנשא בו.

אבל בדיעבד אפילו בטלו שלא בפניהם מבטל⁶², והוא שיבטלנו בפני בית דין, שאין ביטול שליחות אלא בפני בית דין⁶³. ועיין להלן כמה הוא בי"ד. אולם אין צריך ב"ד של ג', דשנים נמי מיקרי ב"ד, לפיכך אלו השנים כשמבטל בפניהם השליחות צריכים להיות ביחד, אבל זה שלא בפני זה לא⁶⁴, שאינן נקראין ב"ד אלא כשהם ביחד⁶⁵.

אבל אם מבטל הגט עצמו אחר שנכתב הוי בטול אפילו בטלו בזה שלא בפני זה⁶⁶, שכשמבטל הגט עצמו הוא מבטל דבר שיש בו ממש שחל עליו הביטול וסגי בעדות, ועדות מצטרף אפילו זה שלא בפני זה⁶⁷.

⁵⁹ והיא ק"ו מבעל המשלחו שיוכל לבטל השליח לא כל שכן הוא עצמו. וכבר ראיתי מי שטעה בזה לומר דאין שליח מבטל שליחותו על פי עצמו כיון דלא מצינו דבר זה ובאמת גמרא ערוכה היא כמו שזכרנו ומבואר עוד דבר זה בדברי ריב"ש שמביא ב"י סוף סי' ק"מ מ"ז שם מד

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שם ס

⁶¹ כשמבטל בפני השליח א"צ שנים כן הוא דעת הרמב"ם והטור אבל תוס' ר"פ השולח מסופקים בזה. ב"ש שם צ

⁶² והנה אם שלח שליח לבטל הגט נראה דא"צ להביא עידי שליחות דדוקא להוציא מחזקת פנויה או מחזקת א"א חשיב דבר שבערוה ובעי שנים. אבל הכא שעדיין לא נתגרשה והשליח אומר שאין גט זה ראוי לגרש בו שנתבטל. כשאר איסוריו דמי שע"א נאמן. תורת גיטין שם נה

⁶³ שכיון שאינו אלא ביטול דבר שאין בו ממש דהיינו השליחות שהוא אינו אלא דברים בעלמא, צריך ביטול חזק דהיינו בפני ב"ד. לבוש שם

⁶⁴ ב"ש שם צג

⁶⁵ רמ"א שם

⁶⁶ וברמ"א כתב זה בלשון י"א עיין ב"ש צג

⁶⁷ ובב"ש שם צד כתב

הטעם כיון דרוצה לבטל מה שנעשה כבר צריכים להיות ביחד אף על גב דקי"ל אפי' דבר אישות דומה לדיני ממונות ומצטרפים יחד מ"מ בכח"ג צריכים להיות ביחד אבל לבטל הגט הוי כאלו מוסר מודעא על להבא לכן א"צ להיות ביחד

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

אין הבעל נאמן לומר שבטלו אלא א"כ השליח⁶⁸, או האשה מודים בדבר⁶⁹, או שיש לו עדים שבטלו.

ואם⁷⁰ הגט כבר בידה, וקידש אותה איש אחר, אינה נאמנת לומר שביטל זה השליחות, לאסור את עצמה על השני.

ולפי הנהוג עתה השולח⁷¹ גט לאשתו ע"י שליח, מקבל עליו בחרם ובשבועת התורה, שלא לבטל את הגט ולא את השליח. וטוב ליזהר שלא לגרש על ידי שליח, כשהבעל והאשה שניהם בעיר, שלא יאמר לפקדון נתתיו⁷².

ט. כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולים מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה ... מחשבה אין מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה

כל הכלים⁷³ יורדים לטומאה במחשבה⁷⁴, ואין עולין מידי טומאה אלא בשינוי מעשה, והמעשה מבטל מיד המעשה, ומיד המחשבה, והמחשבה אינה מבטלת לא מיד המעשה ולא מיד המחשבה.

⁶⁸ ועיין בח"ר שכתב הבעל נאמן לומר דביטל כבר במינו דאי בעי יכול עדיין לבטל ובחדושי רש"ך הביא דבריו לפ"ז מ"ש הב"י ובהג"ה דאין הבעל נאמן וכו' לכאורה תמוה למה אינו נאמן דהא איירי בשליח הולכה אם כן יש לו מינו כהנ"ל וא"ל דאיירי דכבר הגט ביד האשה אם כן קשה למה השליח נאמן דהא ע"כ משקר דאם לא כן למה מסר ליד האשה וא"ל דאיירי דשליח אחר שליח הראשון שיבטל את שליחתו ושליח הראשון לא השגיח בו ומסר הגט ליד האשה ובוהו אין הבעל נאמן אא"כ שליח השני מעיד ע"ז דהא כתבו במרדכי והג"מ ר"פ דשליח אינו נאמן ע"ז אא"כ עדים מעידים ע"ז, ויש לומר דאיירי כאן דהגט הוא ביד השליח ואמר הבעל שביטל אף על גב דיש לו מינו אינו נאמן כשהשליח אינו מודה כמ"ש לעיל דהשליח נאמן אפילו אם יש לו מינו וא"ל למה אין הבעל מבטל עוד וי"ל דאיירי דאינו בכאן אלא אמר כאן דביטל והלך ועכשיו בא השליח, ומ"ש בח"ר דהבעל נאמן במינו יש לומר דאיירי באומר דביטל לפני עדים דהשליח א"י להכחישו. ⁶⁹ כשהמגרש כהן אינה נאמנת להתיר את עצמה לו, ואיירי דהגט בא לידה דאם לא בא לידה קשה בקושיא הנ"ל למה הוא אינו נאמן בלי דיבורה, וכשמבטל השליח ע"י שליח אחר כתב הב"י בשם ירושלמי דשליח עול' א' משנים ועיין בהרא"ש פ' השולח, ורי"ז כתב דאינו עולה אפילו לא' כי הוא במקום הבעל וכתב הב"י דנראה משמעות הירושלמי אפילו כשמבטל בפני השליח צריך שנים ולא כרמב"ם דפוסק אם הוא מבטל בפני השליח א"צ שנים, ולפי"ז הב"י יש ליישב גם כן דרי"ז ל"פ על הירושלמי אלא רי"ז איירי כשמבטל שלא בפני השליח הראשון צריך שנים בלי שליח השני כי שליח השני הוא במקום הבעל אבל שליח הראשון אינו במקום הבעל כיון דמבטל שליחתו לכן מצטרפים שליח הראשון כשמבטל בפניו וא"ל עמ"ש הב"י הא ס"ל לירושלמי דאין מצטרפים השליח כמ"ש בר"ס כי לענין ביטול שאני כמ"ש בירושלמי להדיא. ב"ש שם צב

⁷⁰ ב"ש שם

⁷¹ סדר הגט בשו"ע סעי' כו, וכן בשו"ע ונו"כ קמא נה

⁷² ביאור הגר"א שם סדר הגט נז

⁷³ רמב"ם הלכות כלים פרק ח הלכה י

⁷⁴ אולם דוקא כלים או דברים שיש עליהם תורת כלי מיטמו במחשבה אבל מידי דלאו כלי לא מהני מחשבה לשוויא כלי, משנה אחרונה כלים פרק יט משנה א, ופרק כ משנה ד, ד"ה שלשה בתים, ובתפא"י כלים פרק כב אות נווכן בדבר שאין דרכו בכך בעינן מעשה עיין חזו"א כלים כה ס"ק יא יג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

כיצד טבעת בהמה, או כלים, שחשב עליה להחזירה טבעת אדם, הרי זו מקבלת טומאה במחשבה זו, וכאילו נעשית לאדם מתחלת עשייתה. חזר וחישב עליה להניחה טבעת בהמה כשהיה, אף על פי שלא נתקשט בה האדם, הרי זו מקבלת טומאה, שאין המחשבה מבטלת מיד המחשבה, עד שיעשה מעשה בגוף כגון שישוף אותה, או יתקעה במעשה של בהמה.

היתה הטבעת לאדם, וחישב עליה לבהמה, עדיין היא מקבלת טומאה כשהיתה, שאין הכלים עולין מידי טומאתן במחשבה, עשה בה מעשה ושינה לבהמה, אינה מקבלת טומאה שהמעשה מבטל מיד המעשה.

דף נט:

י. כי יותן דומיא דכי יתן מה יתן דניחא ליה אף יותן דניחא ליה

כל אוכל הראוי⁷⁵ לקבל טומאה⁷⁶, אינו מקבל טומאה אלא אם כן נרטב תחילה באחד מ"שבעה משקים" מים, טל, שמן זית, יין, חלב, דם, דבש דבורים. המכשירו לקבל טומאה. ואינן מכשירין עד שיפלו על האוכלין ברצון הבעלים, ולא יהיו סרוחין שהמשקה הסרוח אינו מכשיר וכיון שהוכשר האוכל אף על פי שיבש והרי הוא נגוב הרי זה מקבל טומאה.

יא. היא שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה היא וקדשה את עצמה אם שלח קדמו קידושיה קידושין ואם שלח שלוחה קדמו אין קידושיה קידושין

אם קבל⁷⁷ שלוחה קידושין מאחד והיא בעצמה קבלה קידושין מאחר, ואין ידוע איזה מהם קדמו, אסורה לשניהם וצריכה גט משניהם, ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס, אבל צריך לקדשה קידושי שניים אחר גירושי השני,

⁷⁵ רמב"ם הלכות טומאת אוכלין פרק א הלכה א ב

⁷⁶ המעם לכך הוא: "לפי שהתורה לא תחשב שום דבר, להיות ראוי לדינים שבו, עד שעת גמר מלאכתו, כמו בפירות לעניין תרומות ומעשרות... ולפי שדרך בני אדם בקצת פירות וירקות להדיחם מעפרם מרם שיאכלו אותם, לכן נאמר על כולם דרך כלל, שלא יהיו נקראים אוכל, עד שיוכשרו במים" (חינוך מצוה קס).

⁷⁷ שו"ע ונו"כ אבהע"ז לו ז

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

שהרי אפשר שקידושיו אותו⁷⁸ שיגרש קדמו לקידושי כונס ולא חלו קידושי כונס, הילכך צריך לחזור ולקדשה אחר גירושי האחר.

במה דברים אמורים ברחוקים אבל אם קדשה השליח לאב וקידשה היא בעצמה לבן או לאח שניהם נותנין גט ואסורה לשניהם, שהרי ממ"נ היא ערוה על השני.

יב. לא קדשה את עצמה וחזרה בה ... חוזרת

האשה ששלחה⁷⁹ שליח לקבל קידושין, חזרה וביטלה השליחות קודם שקיבל הקידושין⁸⁰, הרי הוא בטל ואינה מקודשת, ואם אין ידוע אם בטלה השליחות קודם קבלת הקידושין אם לא הרי זו ספק מקודשת.

יג. חוזר ומגרש בו ... נהי דבטליה מתורת שליח מתורת גט לא בטליה

כבר התבאר במסכת גיטין דף לב: שהשולח גט⁸¹ לאשתו על ידי שליח ובטל הגט הרי זו חוזר ומגרש בו כשירצה, שלא בטלו מתורת גט אלא מתורת השליחות הוא שבטלו.

אבל אם היה הגט ביד הבעל ובטלו כגון שאמר גט זה בטל הוא, הרי ביטל עיקר כתיבת הגט וחתימותיו ולא יגרש בו לעולם לכתחלה. וכן אם הוא ביד השליח ופירש הבעל בעת שבטלו ואמר גט ששלחתי הרי הוא בטל מלהיות גט, אינו מגרש בו לעולם, ואם גירש בו הרי זו ספק מגורשת ולא ודאי מגורשת, משום דלא ברירא לן⁸² אם יש בדיבורו שמבטלו בו כח לבטל מעשה כתיבת הגט ומעשה חתימת העדים או לא, דשמא לא אלים דיבורו לבטל מעשה הסופר והעדים ואזלינן ביה לחומרא.

⁷⁸ לבוש ובאר הגולה מ שם

⁷⁹ שו"ע ונו"כ שם ו

⁸⁰ כתב בהגהת יד אפרים נראה דכאן אף לכתחילה יכולה לבטל שלא בפני השליח אף דלעיל סימן ל"ה סי"ד איתא בבעל שאין לבטל. שם הטעם משום צנועות ופרוצות כמבואר בב"י משא"כ כאן. כ' בהגהת יד אפרים לה יד מובא בפ"ת שם יז וז"ל וצריך לבטל בפני שנים ובפני השליח ע' בב"ש לקמן סי' קמ"א ס"ק צ' ואפשר למ"ש בב"ש לעיל סק"ח בשם הרא"ש א"כ יש לחלק בין בטלו הקדושין דבא להתיר צריך ב' ובין ביטול שליח הגט שבא לאסור א"צ עדים דהא טעמא דבעינן שנים כו' וא"כ כאן שהביטול הוא להתיר י"ל דגם הטור מודה דצריך ב'. וכל היכא דצריך ב' אפילו שמעו העדים מאחורי הגדר לא מהני וע' בריטב"א ריש פ' האומר עכ"ל.

⁸¹ שו"ע ונו"כ שם סו

⁸² ב"ש שם קג

הלכות הדף היומי

מסכת קידושין

יד. מקודשת לשני לעולם

כבר התבאר לעיל דף נח: שהאומר לאשה⁸³ הרי את מקודשת לי בפרומה זו לאחר שלשים יום. ובא אחד וקדשה תוך השלשים יום הרי זו מקודשת לשני לעולם, לפי שבשעה שקדשה השני לא היתה מקודשת לשום אדם ותפשו בה קידושי שני ונעשית אשת איש, ולאחר השלשים יום כשיבואו קידושי ראשון לחול ימצא אותה אשת איש, ונמצא הראשון כמי שמקדש אשת איש שאין קידושין תופשין בה.

אבל אם מת השני או גרשה תוך השלשים יום, חזרו קידושי ראשון למקומן⁸⁴ וצריכה גט מן הראשון⁸⁵. ויש חולקים משום דסבירא להו כיון שקבלה קידושין מן השני, הרי חזרה בה מקדושי ראשון⁸⁶, דאין לך חזרה גדולה מזו ונפקעו מיד קידושי ראשון ושוב אינן חלין.

טו. מעכשיו ולאחר שלשים יום וכו' ... מקודשת ואינה

מקודשת לעולם

עוד התבאר שם שאמר לה התקדשי לי⁸⁷ מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקדשה תוך שלשים יום סתם, אסורה לשניהם לעולם, שאפילו לאחר שלשים עומדת בספק קידושי שניהם ואסורה לשניהם בלא גט מאחד⁸⁸

⁸³ שו"ע ונו"כ אבה"ע"ז מ ב

⁸⁴ אף על גב בחזרה בטלו הקדושין לגמרי דשם חזרה בפירוש וכאן מה שקבלה קדושין מאחר י"ל שאין דעתה לחזור מקדושי הראשון לגמרי אלא דעתה עדיין אם יהיה באפשר יחולו קדושי הראשון הר"ן ואם מת השני והניח אח מ"מ צריכה גט מראשון דהא יבמה לשוק תופסים בה קדושין מספק א"כ אין מונעה לחול קדושין הראשונים שם. ב"ש ה

⁸⁵ לשון זה משמע דאינה ודאי מקודשת לראשון והוא דעת הר"ן שכתב שראוי לחוש לדברי הירושלמי (שסובר דאם מת השני תוך ל' דחלו קידושי של הראשון אף על גב דהרשב"א והרא"ש סברי דלא כהירושלמי דסברי דכיון דקבלה הקידושין מהשני פקעי הקידושין מן הראשון ושוב לא חלין אף על פי כן סיים הר"ן דראוי לחוש לדברי הירושלמי ולהצריכה גט עכ"ל) וא"כ בחנם כתב הרב דיש חולקין הוא דעת הרשב"א והרא"ש דהא הר"ן לא החמיר לחוש לדברי הירושלמי ולהצריכה גט אלא מפני דעת החולקין וכך היה לו לכתוב חזרו קידושי ראשון ומקודשת ודאי לראשון (והוא דעת הרמב"ן והרמב"ם כפי שפי' המ"מ וכהירושלמי) ויש חולקין ואומרים דאינה מקודשת כלל לראשון שכבר חזרה בה והוא דעת הרשב"א והרא"ש וראוי להחמיר להצריכה גט כדעת הר"ן. ח"מ שם ז

⁸⁶ מ"ז שם ד

⁸⁷ שו"ע ונו"כ שם ג

⁸⁸ ולא אמרינן דלאחר שלשים יום פקעי קידושי שני ונמרי קידושי ראשון. ומעמא כמש"כ רש"י משום דמספקא לן בלישנא דקידושי ראשון שאמר מעכשיו ולאחר שלשים יום אי תנאי הוה אי חזרה הוה, פירוש האי לאחר שלשים יום דקאמר מספקא לן אי תנאי הוה והכי קאמר אם לא אחזור בו תוך שלשים יום יהיו קידושין

הלכות הדרף היומי

מסכת קידושין

מהם⁸⁹, בין בתוך הל' יום ובין לאחר הל' יום. אבל לעלמא אסורה עד שיתנו שניהם גט.

טז. מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט

כבר התבאר במסכת גיטין דף עב: שהמגרש את אשתו ואמר הרי זה גיטך מעכשיו, או מהיום, ולאחר מיתה⁹⁰, הרי זה ספק מגורשת, דשמא אחר שאמר מעכשיו חזר בו מלשון מעכשיו⁹¹, ור"ל לאחר מיתה ודוקא, וסמכה דעתו אלאחר מיתה שאמר.

מעכשיו, או אי חזרה הוה ממאי דקאמר מעכשיו וקאמר אינו אומר מעכשיו אלא התקדשי לי לאחר שלשים, הילכך לעולם היא בספק, דאי הוה תנאי קידושי ראשון חיילי קידושי שני לא חיילי, ואי חזרה הוה קידושי שני חיילי קידושי ראשון לא חיילי, לפיכך הוה ספק מקודשת לשניהם לעולם, אלא אם כן יתן לה האחד גט אז תהא מותרת לשני. לכוש ומ"ז ה"ח"מ ח. אבל הרמב"ן ורשב"א בתשובה סי' תש"ז כתבו אם תנאי הוא היינו התנאי הוא אם יחיה לאחר ל' יום לפ"ז אם חזר תוך ל' יום צריכה גט ממנו ובתנאים אלו התנאי תלי' בו ולא בה והוא יכול לחזור ולא היא משא"כ באומר הרי את מקודשת לאחר ל' יום יכולה היא ג"כ לחזור עיין תשו' רשב"א סי' תש"ז ואם אמר מעכשיו אם יגיע עד ל' יום לכ"ע תנאי הוא ש"ג שם וכן אם אמר מעכשיו ולא תתקדש אלא לאחר ל' יום הוה תנאי מרדכי. ב"ש ו

⁸⁹ כתב רש"ל נראה לי שיגרש הראשון וינשא השני אבל איפכא לא דשמא יאמרו מחזיר גרושתו ואין משמע כן ונראה דאין כאן חשש זה דכו"ע (ידעי) שלא קדשה אלא אחר זמן לא מהיום ממש ולא דמי למקדש פחות משוה פרוטה דמקודשת מספק ובא אחר דצריכה גט משניהם דשם אין ידוע לכל במה קדשה וכדאי' בפ' האומר דף ג' דבפרוטה לא קים להו. מ"ז שם ו, וכן מסתבר דהא לא שייך בכה"ג לומר שיגרש הראשון תוך ל' דהא בין שהוא חזרה ובין שהו' תנאה עכ"פ תוך ל' יום עדיין הקדושין תלויים ועומדים לא מבעי' לפרש"י דתנאי הוא אם לא יחזור א"כ למה ליה גט הא בידו לחזור ואפילו לפירוש הרמב"ן התנאי הוא אם יחיה אחר ל' יום ועדיין לא נגמר איך יגרש קודם שיחולו הקדושין ומ"ש הרמב"ם שניהם נותנים גט היינו לענין אם תרצה להנש' לשוק אבל אם ירצה אחד מהם ליש' אותה י"ל דמותר וכ"כ בפרישה וכ"כ בט"ז. ב"ש ז

⁹⁰ דלא כמור שכתב בשם הרמ"ה שאין מעכשיו כמו מהיום דאע"ג דמהיום ולאחר מיתה הוה ספק מעכשיו ולאחר מיתה הוה גט עכ"ל

⁹¹ הכי ס"ל לחכמים דספק הוא כיון דלא סיים אם מתי דהוא לשון תנאי בבירור אלא בזה דולאחר מיתה דלא הוה תנאי בבירור יש לנו לחוש דמתחילה היה בדעתו לומר מעכשיו לחוד וחזר מדעתו ואמר דוקא לאחר מיתה ונמצא דאינו גט או דלמא דגם האי לישנא הוה תנאי ואוליגן לחומרא. מ"ז שם ד

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>